

Не всі положення, викладені у виступах, знайшли безумовне визнання учасників симпозиуму. Найбільш гостра дискусія виникла з приводу доповіді В. В. Седова «Поховальні пам'ятки слов'ян V—VII ст.», де вперше зроблена спроба віднести до слов'янських старожитностей деякі типи поховань з тілопокладенням і висловлена, таким чином, думка про біритуальність у слов'янському поховальному обряді. Проти такого висновку виступили Г. Золь-Адамікова і О. М. Приходнюк. Великі розходження виникли навколо повідомлення К. В. Каспарової «До питання про формування зарубинецької культури». Є. В. Максимов, В. І. Бідзіля, що взяли участь у обговоренні цієї доповіді, відзначили перебільшення ролі прийдешніх племен (бастарнів) у формуванні зарубинецької культури і віддали перевагу місцевим джерелам — культурам пізньоскіфського часу.

Таким чином, обговорення питання походження слов'ян ще раз показало необхідність комплексного підходу до аналізу цього складного багатогранного явища з участю археологів, лінгвістів, істориків, антропологів і етнографів. Водночас було підкреслено недостатність археологічних джерел і складність самого процесу етногенезу. Незважаючи на ці труднощі, в останні роки вдалось намітити певний напрям пошуків праслов'янських старожитностей — пам'яток першої половини I тис. н. е. Виділення пам'яток V ст. н. е. між Дніпром і Віслою дає змогу окреслити регіон зародження ранньосередньовічної слов'янської культури, яка пізніше поширилась на значні території Центральної і Південної Європи.

Зустріч вчених-славістів у Києві сприятиме дальшому співробітництву і обміну новою інформацією у вивченні давньої і середньовічної історії слов'ян. Симпозиум підбив підсумки багаторічних польових теоретичних досліджень, присвячених процесам формування і розвитку слов'янського суспільства.

Для учасників симпозиуму була організована екскурсія по місту Києву, в Музей історичних коштовностей і Музей народної архітектури. Крім того, вчені соціалістичних країн ознайомились з роботою Інституту археології АН УРСР.

Пам'яті В. А. Богусевича

18 липня 1978 р. на сімдесят шостому році життя помер відомий радянський археолог кандидат історичних наук Володимир Андрійович Богусевич.

В. А. Богусевич народився 24 липня 1902 р. у м. Тотьма Вологодської області. У 1925 р. закінчив Ленінградський педінститут ім. Герцена, а в 1929 р. — аспірантуру при Державній Академії історії матеріальної культури (ДАІМК) й одержав спеціальність археолога-мистецтвознавця. У 1929—1930 рр. працював старшим науковим співробітником ДАІМК, а в 1931—1935 рр. — заступником директора по науковій частині Державного псковського музею. Одночасно в 1932—1935 рр. викладав історію СРСР у Псковському педінституті. З 1935 по 1941 р. займав посаду заступника директора по науковій частині Управління новгородських державних музеїв. У 1941—1942 рр. викладав історію і географію в Тургенському педучилищі Алма-Атинської області. З 1943 по 1945 р. В. А. Богусевич — учасник Великої Вітчизняної війни, гвардії лейтенант, командир стрілецького взводу, політпрацівник. У 1945—1946 рр. — заступник директора по науковій частині музею-заповідника Києво-Печерської лаври. З 1947 по 1962 р. працював в Інституті археології АН УРСР зав. відділом слов'яно-руської археології, старшим науковим співробітником. Одночасно в 1947—1950 рр. викладав спецкурс з археології на історичному факультеті Київського державного університету.

В. А. Богусевич був дослідником широкого діапазону. Крім археології, в його наукові інтереси входили історія архітектури та мистецтва. Він є автором 48 наукових праць.

Основним фахом В. А. Богусевича була давньоруська археологія. Під час роботи в Ленінграді, Пскові, Новгороді, Києві він брав активну участь в експедиціях по дослідженню пам'яток матеріальної культури Північно-Західної та Південної Русі і одним з перших здійснив широкі розкопки в Новгороді, наслідки яких підсумовані в монографії «Великий Новгород», виданій у 1939 р. На Україні В. А. Богусевич займався вивченням давньоруських міст Середнього Подніпров'я. Значні експедиційні роботи ним були проведені в Києві на Подолі, Києво-Печерському заповіднику та Чернігові. З його ім'ям пов'язані дослідження давньоруських міст Путивля, Канева, Віра, В'яханя, Остерського Городця, Воїня. На підставі археологічних та літературних даних дослідник успішно розробляв питання походження і формування давньоруських міст, їх соціальної структури.

В. А. Богусевич — член КПРС з 1940 р. Нагороджений орденом Червоної Зірки та медалями.

Світла пам'ять про В. А. Богусевича — вченого-археолога, принципового комуніста, ветерана Великої Вітчизняної війни — назавжди залишиться в серцях тих, хто працював разом з ним і під його керівництвом.